

siomis parodomis, aukštu kūrinų meniniu lygiu. Per dešimt metų jos surengė kelias dešimtis parodų, dalyvavo įvairiose akcijo-

se. Jų gretose yra kelios tautodailininkės, tačiau didžioji dauguma moterų – visiškai kitų profesijų atstovės, kurias vienija kūry-

ba, kruopštumas ir didelis noras pradžiuginti savo darbais kitus žmones. Apie jų veiklą skaitysite atskirame šios knygos skyrelyje.

TOMS, KURIOS RYŽOSI PASISIŪTI SKIAUTINIŲ

Kol kas Lietuvoje skiautiniai savo buitį, aplinką puošia tik reta šeimininkė. Nors dauguma jų domisi šiuo menu, norėtų išmokti iš medžiagos gabalėlių sukurti vertingą daiktą. Štai prieš dešimt metų Kaune buvo paskelbta, kad moterys kviečiamos į skiautininkų kursų. Tada susirinko net 200 moterų. Žinoma, visos jos skiautininkėmis netapo, nes tam reikia kai kurių žmogiškųjų savybių: kantrybės, fantazijos, tikslo siekimo, šiek tiek siuvimo patirties. Šiam darbui reikia skirti ir daug laiko, o kartais – ir beveik visą laisvalaikį. Visoje Lietuvoje skiautininkų moterų yra tūkstančiai, nors šio skaičiaus niekas tiksliai nežino.

Šis knygos skyrelis skirtas moterims ir vyrams, kurie jau turi šokią tokią darbo siuvamąją mašina patirtį, moka siūti rankomis, dygsniuoti. Tiems, kurie neturi jokio patyrimo ir nori žengti pirmuosius žingsnius, taip pat vidutiniojo ir jaunesniojo amžiaus moksleiviams, yra skirtas kitas knygos skyrelis, pavadintas „Skiautininkės pradžiamokslis“. Tad pirmųjų įgūdžių siuvėjos turėtų siekti pirmiausia perskaičiu-

sios tą pradžiamokslį. Nors teisingai sakoma, kad kiekvienoje situacijoje, neišskiriant ir skiautinių siuvimo, galimos išimties.

Iš skiautelių galima pasisiūti ir mažą pagalvėlę adatoms, ir didžiulę antklodę. Gal dėl to, kad ši veikla yra imli rankų darbui, taip pagaminti darbai yra brangūs. Lovų užtiesalai, paveikslai, drabužiai, buities apyvokos daiktų detalės, lėlės, pasiūti skiautinių technika, aplinkai suteikia nepakartojamo grožio, nes nerasi dviejų tokių pačių skiautinių, kaip ir dailininkų paveikslų. Nebent fantazijos pritrūkusi menininkė kopijuoja savo kolegijų darbus ar nusižiūri iš skiautinių žurnaluose publikuojamų pavyzdžių.

Skiautiniai siuvami iš įvairių spalvų, formų medžiagų gabalėlių, sujungtų geometriniais-mozaikiniais raštais (kvadratais, rombais, stačiakampiais, apskritimais arba keliomis formomis, medžiagose įkomponuojant aplikacijas), darbo sudėtingumas priklauso nuo menininkės patyrimo ir sumanymo. Ypač sunkūs siuviniai „paklūsta“ tik didesnę patirtį turinčioms skiautininkėms. Pradedama visada nuo papras-

tos formos, nesudėtingų darbų.

G. Kriaunevičienė pradedančioms skiautininkėms siūlo atidžiau stebėti gamtą: gėlių žiedus, aplinką, savo sumanytą siūti skiautinį pradėti kuriant jo spalvotą eskizą – bent tris jo variantus, kad galėtumėte pasirinkti tinkamiausią. Pirmiausia idėjų reikėtų ieškoti ir kituose darbuose, jų galima pamatyti parodose, rankdarbių žurnaluose, specialiose rankdarbių knygose. Dar geriau, kad pačios rinktumėtės spalvines idėjas, o ne akiai kopijuotumėte. Iš pradžių gal vertėtų imti tik dirbinio fragmentą ir realizuoti jį nedideliame darbelyje. Jos patarimai tokie:

- pirmuosius skiautinius darykite trijų spalvų: tamsi, vidutinė ir šviesi; vieną kurią spalvą naudokite dažniau nei kitas – sukursite vienybės įspūdį;

- iš pradžių pradėkite siūti iš vienodo ornamento blokų sudedančius skiautinius – taip paprasčiau „suvaldyti“ spalvas;

- pirmąjį skiautinio bloką pasirinkite tokį, kad jis būtų iš pasikartojančių vienodų dalių, keturkampės formos.

Patirtis ateis savaime, „per-

kandus“ jums šį naują darbą. Tada būsite laisvi ir kūrybiški, galėsite eksperimentuoti. Kaip ir visur, skiautinių mene teks kai kada ir nusivilti, tačiau tokios pamokos nenueis veltui.

Skiautinių siuvimas – tai kūrybinis procesas, teikiantis daug džiaugsmo. Savo sudėtingumu jis neatsilieka nuo dailės kūrinių (tapybos, vitražo, tekstilės, dekoratyvinės dailės). Kitaip sakant, skiautinių technika – tai geometrinių formų menas. Skiautiniai yra iš tautodailės kilusi meno atšaka, šiek tiek susijusi su tekstile. Tam tikrą lygį pasiekusi ir specialų išsilavinimą turinti skiautininkė gali būti priimta į Lietuvos dailininkų sąjungą. Kita vertus, ir Lietuvoje tarp dailininkų profesionalių yra menininkų, kurios nuolat kuria skiautinius, dalyvauja įvairiose parodose.

Skiautinio siuvimas – labai kruopštus darbas, jam reikia kantrybės ir meninio supratimo, todėl ne kiekviena kūrėja gali ryžtis prasingam, tačiau ilgam ir nelengvam darbui. Lovatiesės, pagalvės, paveikslai, lėlės, kiti kūriniai pagyviną aplinką, verčia žavėtis ne tik įdėtu darbu, bet ir fantazija, spalvinėmis išmonėmis. Lietuvoje skiautinis sukuriamas viską atliekant rankomis, o Europos valstybėse, JAV piešinio kontūrai kurti pasitelkiami kompiuteriai. Nors moterys įsitikinusios, kad skiautinio vertė tiesiogiai priklauso nuo įdėto rankų darbo, nes mašina jį padaro šablonišką.

Skiautinių menas prieinamas kiekvienam, tai galimybė kurti iš to, kas yra po ranka ir kas šeimai jau nereikalinga. Tačiau darbo sudėtingumui įvertinti derėtų pasakyti, kad 2 x 2 m kūrinys gali būti pasiūtas iš kelių tūkstančių skiautelių. Tokio dirbinio kūrimas tęsiasi kelis mėnesius. Čia reikia didesnio patyrimo, lakios fantazijos ir, kaip sakoma, Dievo dovanos. Kitaip kalbant, skiautinio gamybos technologija apibūdinama kaip dekoratyvaus gaminio siuvimas iš įvairaus dydžio ir geometrinių formų audinio skiautelių. Gal todėl skiautinius kuria išimtinai moterys.

Įrankiai ir papildomos smulkmenos

Kad darbas būtų kokybiškesnis, spartesnis, susipažinsime su įrankiais, kuriuos naudoja patyrusios skiautininkės. Dalį jų jūs ir dabar turite savo namuose, kitus reikia įsigyti specialiose parduotuvėse ar pasidaryti pačioms. Todėl kiekviena patyrusi skiautininkė naudoja šiuos įrankius, neapsieina ir be kitų smulkmenų:

- siuvamosios mašinos (rankinės ar elektrinės, specialios ar buitinės);

- stalo ar kitos darbo vietos, kėdės;

- laidynės, lyginimo lentos;

- įvairių plastmasinių, metalinių lekalų (kvadratinų, trikampių, šešiakampių, rombo ir kitų formų);

- peršviečiamų liniuotėlių, įvairaus ilgio kvadratinų kampainių;

- plastmasinės pjaustymo len-telės, apsaugančios stalą nuo įbrėžimų;

- ratukinių peilių;

- siuvėjų žirklių, vienu tik medžiagai kirpti, kitų – popieriui ir kartonui;

- bespalvių pieštukų, kreidelių, ūkinio muilo;

- nerūdijančio plieno smeigtukų (5 mm) ir žiogelių;

- adatų komplekto;

- medžiaginių rulečių;

- bičių vaško ar parafino.

Taigi kiekviena labiau patyrusi skiautininkė darbui palengvinti naudoja ne tik žirkles, adatas, antpirštį ar siuvamąją mašiną. Patartina, kad žirklys būtų aštriais ir smailiais galais, didelės ir mažos. Didesnėmis yra kerpa-mas audinys, mažesnės reikalingos įkirpimams padaryti, siūlams nukirpti, mažoms detalėms iškirpti. Skiautės turi būti sukarpytos labai tiksliai, jų konfiguracija pakankamai sudėtinga. Šiam darbui atlikti reikalingas linijomis subraukytas storo *plastiko pagrindas* (paprastai 60 x 60 cm, tačiau galima įsigyti ir kitokių matmenų: 30 x 45 cm, 45 x 60 cm, 60 x 90 cm, nelygu darbo vieta ir poreikis), peršviečiama *liniuotė* (nuo 15 iki 60 cm ilgio ar dar ilgesnės), įvairūs *kampainiai, lekalai, trikampės liniuotės, ratukiniai peiliukai*. Ratukiniai peiliukai yra įvairios paskirties: normalūs, pjauti net iki 20 audinio sluoksnių, mini – išpjauti ypač smulkios detalės ar sudėtin-

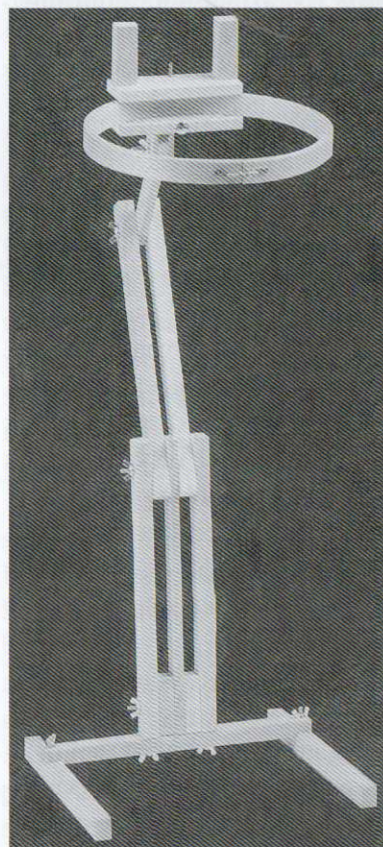

giems ornamentams. *Adatos* audiniams siūti turi būti gerai išga-
laštos, kaip ir žirklys. Žinoma,
nepamirškite ir *antpirščių* pirš-
tams apsaugoti dygsniuojant,
adatai kietesniai audiniui pra-
durti. Jie gali būti metaliniai ar
plastmasiniai, pritaikyti jūsų de-
šinėsios (o kartais ir kairiosios)
rankos didžiajam pirštui. Reikia
įsigyti ne tik *trikampių* bei tiesių
plastmasinių, permatomų *liniuo-
čių*, tačiau ir medžiagines centi-
metrais pažymėtas 1 m ir 2 m il-
gio *juosteles* (kartais mūsųose
vadinamas *ruletes*). Būnant už-
sienyje, galima nusipirkti įvairių
geometrinių formų *šablonų*.
Skaudininkės visiems trims
sluoksniams išlyginti, ištempti bei
kitoms operacijoms atlikti nau-
doja *smeigtukus* ryškiomis gal-
vutėmis, taip pat ir žiogelius. Pri-
segus segtukais audinius ar kar-
pant skiautes pagal lekalus, rei-
kės *kreidelių* užlaidų ar dygsnių
kontūrams pažymėti. Šiuo metu
Lietuvoje paplitę specialūs įvai-
rių spalvų *pieštukai*, kurių žymės
pranyksta audinį sudrėkinus šla-
piu skudurėliu. Jais žymimos su-
siuvimo ir dygsniavimo orna-
mentų linijos. Tai svarbu todėl,
kad skautinių dažnai skalbti ne-
rekomenduojama.

Šablonams pagaminti reikia
kartono. Jis turėtų būti popu-
liarių kanceliarinių segtuvų sto-
rio ar dar storesnis. Labai daž-
nai reikia panaudoti kitą šablo-
no pusę, nes skautinio piešinys

dažnai paremtas simetrijos prin-
cipu, todėl vienu lekalu (šablonu)
galime iškirpti dvi simetriš-
kas skiautes.

Skaudininkės profesionalės
Lietuvoje, o užsienyje dauguma
moterų naudoja *specialius rė-
mus*, prie kurių tvirtinamas būsi-
mas rankdarbis. Tai palengvina
darbą, ypač kai rankdarbiai di-
delių matmenų – staltiesės, lova-
tiesės, kilimai. Tačiau šie prietai-
sai brangūs, ir ne kiekviena iš-
gali rėmus nusipirkti. Lietuvoje
kol kas rėmais neprekiuojama.

3 pav. Specialūs skautininkių
rėmeliai. Šalis gamintoja –
Anglija

Prie šių rėmelių galima nusi-
pirkti ir papildomus įrenginius:
*apšvietimo lempą, įvairios
konfigūracijos rėmelius, lente-
lę brėžiniui pritvirtinti, mag-
netinius skritulius*. Tokių rėme-
lių yra įvairaus dydžio ir formų.

Skaudinių eskizams, pieši-
niams ir lekalams paruošti nau-
dojamas milimetrinis, kalkinis ir
kartoninis *popierius*.

Žinoma, geras pagalbininkas,
paspartinantis darbą, yra *siuva-
moji mašina*. Be siuvamosios
mašinos galima apsieiti tik mokantis
siūti skautinį. Ji nau-
dojama skiautelėms susiūti, o kar-
tais ir dygsniuoti. Tam naudoja-
mi įvairūs mašinos priedai – ko-
jelės. Nors daugelis Lietuvos
moterų pripažįsta tik dygsniavi-
mą rankomis, tačiau naujovės
jau smelkiasi ir į mūsų kasdieny-
bę. Kad nesimazgytų, siūlai
perbraukiami *bičių vašku* ar
parafinu. Susiūtoms skiautėms,
atraižoms lyginti, kad gautūsi
vientisas dekoratyvinis sluoksnis,
naudojama *laidynė*.

Lietuvos prekybininkai skiau-
tininkėms siūlo ir kitas pagalbi-
nes priemones. Firmų „Prym“ ir
„Gold-Zack“ *slėpiklius* (išpešio-
tų siūlų traukikliai į išvirkščiąją
pusę), džinsines skiautes deko-
racijai ar lopymui (išteptos kli-
jais, klijuojamos lyginant laidyne-
ne), peršviečiamas elastingas
juosteles, naudojamas norint su-
teikti krašteliui elastingumo.

Vertos dėmesio dar kelios
skautininkių pagalbinės priemonės.
Jos Lietuvoje yra jau nau-

dojamos ir susilaukė teigiamo
įvertinimo. Kai kurie prekybos
centrai šiuos gaminius pirkėjams
užsako užsienyje. Daugumos šių
įrankių gamintoja yra firma
„Prym“ (Vokietija).

Visų pirma tai jau minėti *ra-
tukiniai peiliai* su keičiama ge-
ležte. Jie pritaikyti dešiniaranki-
ams ir kairiarankiams. Tai ap-
valūs sukamieji peiliai, jie
paspartiną darbą, kerpamos de-
talės būna tikslesnės. Peilių yra
įvairaus dydžio.

Stambesnis – „Maxi“. Ge-
ležtės skersmuo – 45 mm, to-
dėl perpjauna 8 audinių sluoksnis.
Peilio „Jumbo“ geležtė yra
60 mm, jis pjauna iki 20 audi-
nių sluoksnių.

Mažais peiliukais patogiau
pjaustyti miniatiūrines detales, iš-
pjauti aplikacijas, nupjauti dygs-
nių siūles arba įpjauti kryžmai.

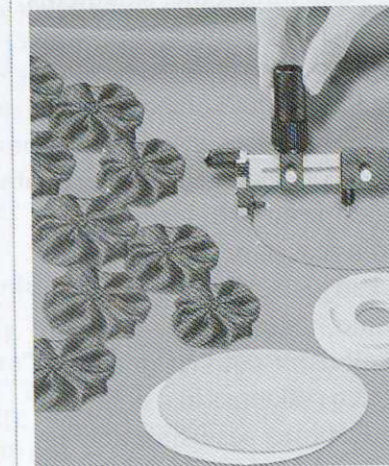
Banguotais peiliukais išpjau-
name dekoratyvines detales, už-
siuvimus ant gaminio viršaus.

Meniniam (figūriniam) daug
kartų besikartojančiam dygsnia-
vimui atlikti yra gaminami *leka-
lai*. Tiesa, galima įsigyti paruoš-
tus plastiko lekalus, pagal
kuriuos ant audinio pasižymime
dygsniuojamų piešinių kontūrus.
Tačiau kartais skautininkės nori
panaudoti savo sugalvotus ar ki-
tur matytus ir patikusius piešinius.
Tada ant plastikinio pagrindo
peiliu dvigubais ašmenimis iš-
pjauame to ornamento ar pie-
šinio kontūrus. Peilis labai ašt-
rus, gerai pjauna ne tik kartoną,
bet ir plastiką, unikalus tuo,

kad nuo 1 iki 2 mm galima re-
guliuoti tarpelį tarp ašmenų.

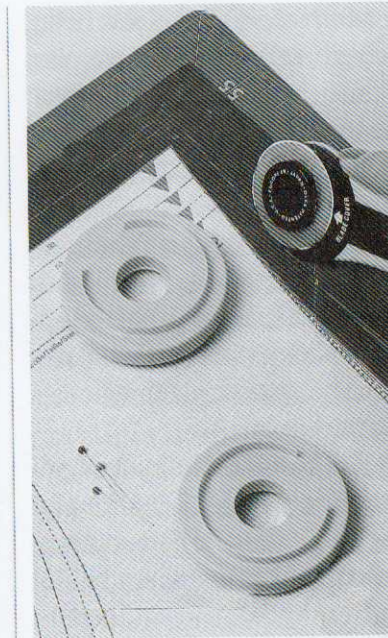
Sunku žirkklėmis iškirpti tai-
syklingą didesnių matmenų skri-
tulį. Reikia prietaiso ar sumanu-
mo, norint apibrėžti ant audinio
apskritimą, igūdžių pjauti ratuki-
niu peiliu, nes kerpant žirkklėmis
užtrunka daug laiko, jei tokių
skritulinių skiaučių reikia daug.

Ruošiant apvalias skiauteles,
padės *apskritimų pjausty-
tuvas*. Jis veikia skriestuvo prin-
cipu, reikiama spindulį fiksuoja
sužymėtas centimetrais ir coliais
rėmelis. Aštus peiliukas, kaip ir
ratukinis, gali perpjauti kelis au-
dinio sluoksnius tiksliai ir lygiai.

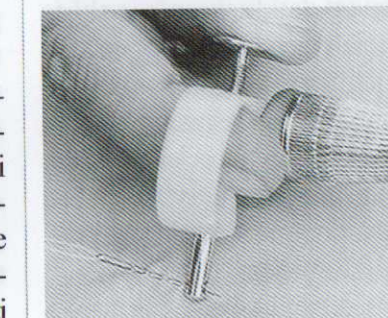
4 pav. Apskritimų pjaustymo
peiliukas

Skaudininkės naudoja *svare-
lius* skautiniui prie kieto pagrindo
prispausti. Svareliai gali būti
naudojami audinį kerpant, pjaus-
tant, dygsniuojant. Jų apatinėje
dalyje yra spygliukai, todėl ne-
sunku rankdarbį ištempti, išlyginti
raukšles.

5 pav. Svareliai skautiniams
prispausti ir ratukinis peilis

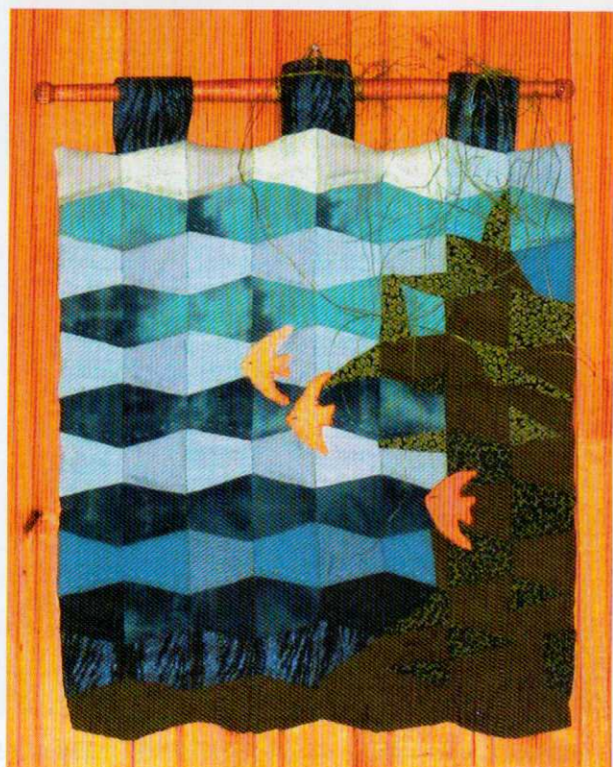
Nesudėtingas, tačiau labai
naudingas prietaisas yra *adatos
traukiklis*. Siuvėjos žino, kad
reikia daug pastangų į storesnį
audinį pervertai adatai ištraukti.
Traukiklis užsimaunamas ant be-
vardžio piršto, prispaudžiama į
skylutę įverta adata ir ištraukia-
ma. Žinoma, jo nereikia, kai au-
diny paprastų medžiagų plonas,
tačiau naudojamas siuvant tan-
kesnę ir tvirtesnę medžiagą.

6 pav. Adatos traukiklis

Ona Margarita GELEŽEVIČIENĖ

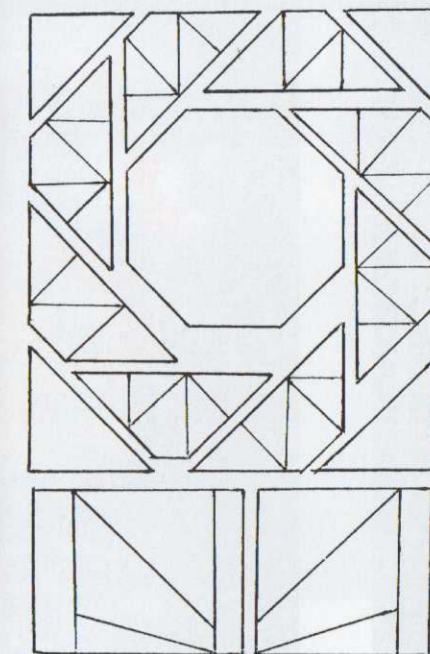
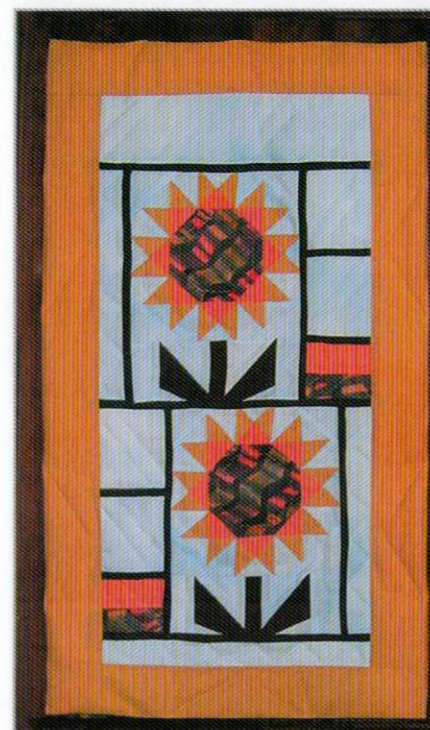

„Man visada patiko rankdarbiai. Laisvalaikiu siūti skiautinius pradėjau 1995 metais.

Mėgstu komponuoti nedidelius darbelius iš medvilnės: paveikslus, drabužius, tačiau esu pasiuvusi ir vaikiškų bei dvigulių lovų lovatiesių. Naudoju įvairią siuvimo technologiją. Mėgstamos spalvos – mėlyna, geltona, ruda“.

Paveikslas „Lietuvaitė“,
linas, 50 x 50 cm. 1996 m.

Paveikslas „Jūros gėlmės“,
medvilnė, 50 x 60 cm. 1998 m.
Keturkampiai elementai susiūti rankomis,
panaudojant popierinius įdėklus.

Paveikslas „Saulėgražos“,
medvilnė,
90 x 60 cm. 2004 m.
Žiedai susiūti
rankomis,
panaudojant
popierinius įdėklus.
(Pagal *Quilter's*
Nr. 313)

Paveikslas „Kopos“,
linas, medvilnė, šilkas,
100 x 75 cm. 2003 m.
Atlikta naudojant
Bargello techniką